

Bera.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. okrajni komisar.

(Nadaljevanje. — Glej št. 10. in 11. letnika 1912 in št. 1 letnika 1913.)

VII. Razdelitev obvezne bere.

Zdi se mi primerno, da v očigled veliki negotovosti in absolutnemu pomanjkanju stalne prakse podam v nastopnem nekaj navodil, ki bi utegnila razbistriti pojme in utrditi dosedaj negotovo postopanje.

Ker je bera realnemu bremenu podobno breme, preide ipso jure na naslednika posestva, če jih je več, na vse skupaj. Ti posestniki delov nekdanjega enotnega posestva tvorijo med seboj ipso jure nastalo družbo glede berske dolžnosti. Te družabnike pa ne veže solidarno razmerje, marveč zadeva vsakega berska dolžnost, le pro rata parte, po razmerju dela, ki ga poseduje, kakor smo že zgoraj omenili. Vsled tega je dana možnost, da se bera celega posestva, ki obstoji skoraj vedno v deljivih dajatvah, razdeli na sedanje dele prvotnega posestva, po njih velikosti, odnosno po njih vrednosti, ki se kaže v katastralnem odnosu.

Kako in katero oblastvo naj izvrši razdelitev bere?

A. Pogojena (neuradna) razdelitev bere.

Predvsem bodi omenjeno, da se ne zaprosijo v vseh slučajih oblastva za razdelitev bere. Dogaja se namreč večkrat, da si prodajalec in kupci razdele bero razkosanega posestva po načinu, pogojenem med seboj. Ni torej treba, da bi ta način razdelitve soglašal vedno s sorazmerno vrednostjo ali površino odprodanih delov, temveč je pridržano prostemu dogovoru pogodnikov bero med seboj poljubno tudi drugače razdeliti, n. pr. tako, da prevzame oni, ki je prevzel del s hišo, večji del bere, zato pa tudi ta del ceneje kupi itd.

Taka pogodba veže vse, ki so se pogodili in tako tudi berskega upravičenca, če ji je pravilno pritrdil, veže pa le njega, ne pa tudi njegovega naslednika. Pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz te pogodbe, so čiste obligacije civilnega prava in so torej iztožljive pri sodišču, nimajo pa moči, da razvežejo (v slučaju spora) na posestvu breme-

neče javno realno breme. Mogoče je n. pr. (vsled smrti berskega upravičenca ali v slučaju spora med pogodniki), da zahteva stranka, ki je postala nezadovoljna z načinom razdeljene bere, avtoritativno razdelitev bere. To bi bil primer spora med zasebno in uradno razdelitvijo, če en del pogodnikov vstraja na veljavnosti zasebno (privatno) pogojene razdelitve in noče priznati, da bi se uvedla uradna razdelitev, drugi pa zahteva tako razdelitev. Toda taki spori se bodo prigodili silo redkoma, vsaj meni dosedaj ni znan nobeden podoben slučaj. V ostalih sporih, ki nastanejo iz pogojene razdelitve bere med pogodniki, je seveda pristojno redno sodišče.

B. Avtoritativna (uradna) razdelitev bere.

1. Pristojnost.

Kadar se zahteva, da se izvrši razdelitev bere uradoma, mora oblastvo, pred katero pride prošnja, predvsem preudariti in ugotoviti svojo pristojnost. V tem oziru se sklicujem na izvajanja zgoraj,¹⁾ ki naj se uporabljajo zmiselno za ta slučaj. Recimo, da je vložena prošnja za razdelitev bere pri političnem oblastvu, kar se v istini zgodi skoraj v vseh slučajih. Predno politično oblastvo (okrajno glavarstvo) sploh kaj ukrene, mora uradoma preudariti, je-li za ta slučaj pristojno. — Da se prepriča, izvira li bera iz farne zveze, mora zahtevati, če ni razvidno iz spisov, od berskega upravičenca dokazila za javni značaj berske dolžnosti n. pr. pravilno adjustirane napovedbe (fasiije), v katerih je ustavljena tudi bera, farne ustanovne listine (Pfarrerrichtungsurkunde) itd. Domneva (praesumptio) je seveda pri vsaki obvezni beri, da izvira iz farne zveze. Če bi listine in spisi vendarle kazali, da izvira bera iz vknjižene pogodbe brez ozira na farno zvezo, potem mora okrajno glavarstvo uradoma preiskovati in dognati, izvira li bera iz farne zveze ali ne in v prvem slučaju svojo pristojnost izrecno poudariti,²⁾ v glavnem razdelilnem odloku, v drugem pa celo zadevo napotiti s posebnim odlokom na civilno pravdno pot.

¹⁾ Glej Slov. Pravnik leta 1912 stran 303—307.

²⁾ Če zahteva upravičenec ali zavezanec tudi v tem pogledu posebno prejudicialno rzsodbo, izdati jo je kakor druge rzsodbe ter poslati obema strankama s pravico do priziva.

2. Oficijoznost postopanja.

Razmotriti je še vprašanje o stališču oblastva napram prizadetim strankam. Glavno vodilo bodi, da je postopanje pri razdelitvi oficijozno. To sledi iz predpisov §-a 3. cesarske naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96 in iz §-a 56. zakona z dne 7. maja 1874, drž. zak. št. 50, ki veli, da je politično oblastvo upravičeno, provizorno ukrepati, če gre za nujne koristi dušnega pastirja (med katere spada po izreku upravnega sodišča tudi ohranitev njegovih dohodkov, torej tudi bere), ne glede na končno rešitev. To provizorno postopanje pa ne gre tako daleč, da bi oblastvo iz lastnega nagiba poseglo vmes, če opazi krivično plačevanje bere, treba je marveč počakati na tozadevno prošnjo, ali ugovor prizadete stranke. Pozabiti se ne sme, da je razdelitev bere v korist dosedanjemu plačevalcu in da je njegova stvar, skrbeti za to, da se zniža tudi njegova berska dolžnost sorazmerno z zmanjšano imovino in znižanimi dohodki. Gotovo se bode berski zavezanec sam uprl, če se mu zdi nadaljno plačevanje bere krivično.

Običajno se zgodi to takrat, kadar se terja zastala bera. Na prošnjo berskega upravičenca izjavi obvezanec, da ne plača bere, češ, da ni dolžan plačevati v es znesek. Berski upravičenec se obrne na okrajno glavarstvo, da mu bero izterja, ker se je dosedaj še vedno dajala. Oblastvo izda opomin na posestnika, ta poda ugovor, (ki ga imenuje priziv ali pritožbo), v katerem izvaja, da je bilo posestvo razkosano, da ima on le neznatni del nekdanjega, beri podvrženega posestva in da je pripravljen temu delu odgovarjajočo bero plačati, več pa ne. S tem je dan okrajnemu glavarstvu povod, da poseže uradoma v to zadevo ter prične z razdelilnim postopanjem, tudi če bi stranka ne zaprosila izrecno zanj.

Slučaj, ki ga navajam, komplicira sicer takoj spočetka razdelilno postopanje, ker se križate v njem zahtevi po izterjanju in po razdelitvi bere, a to se dogaja tolikokrat, da utegne biti tipičen primer za postanek zahteve po razdelitvi bere.

Položaj pa je zamotan le navidezno. Izhod iz njega je prav lahek, tako, da se strogo loči obojno postopanje: izterjanje bere in pa razdelitev bere. Ne gre, da bi oblastvo pripisovalo ugovoru odločilno moč, ter vse navedbe, tudi one, ki se tičejo razdelitve bere, spravilo v izvršilno postopanje in da bi, odloživši nadaljno izterjevanje, začelo

poizvedovati po razkosanih parcelah, po imenih in bivališču sedanjih posestnikov, po času in okolnostih odkupov itd. Take poizvedbe so zelo dolgotrajne, časih trpe več let — stranka jih često nalašč zavlačuje in berski upravičenec pride med tem ob pristoječo mu bero, (država mu namreč nadomesti iz verskega zaklada le oni odpadek na beri, ki se je p r a v o m o č n o dognal). Da je to na eni strani v škodo dušnemu pastirstvu, ni treba posebno poudarjati, na drugi strani pa tako zavlačevanje ne koristi ugledu oblastva, pa tudi ne berskemu zavezancu, ker mu povzroča še večje stroške (pričnine, obresti itd.).

Zato veljaj načelo, da naj ne preneha politično oblastvo zaradi ugovorov, ki zahtevajo v bistvu le razdelitev bere, z nadaljnim izterjevanjem bere; sočasno s tem postopanjem pa naj otvori novo, od tega popolnoma ločeno postopanje v svrhu razdelitve obstoječe bere.

Za to stališče je v zakonu dana podlaga, zakon sam želi tako postopanje. (Glej § 56. zakona z dne 7. maja 1874 drž. z. št. 50, v katerem so predpisi o takozvani provizorijalni odredbi — Provisorialverfügung.)

Okrajno glavarstvo izda torej v takem slučaju ugovarjajočemu posestniku provizorijalno odredbo, da mora na podlagi dosedanjega mirnega posestnega stanja upravičenčevega, plačati bero, na drugi strani pa s posebnim odlokom obvestilo, da se je uvedlo razdelilno postopanje na njegov ugovor.

3. Ugotovitev dejanskega stanu.

Postopanje pri razdelitvi bere naj temelji predvsem na izpovedbah prizadete stranke, torej navadno pritožnika, lastnika nekdanjega posestva, ali če je to odprodano, tudi samo posestnika stare hiše.

Od njega naj zahteva oblastvo vse podatke: način odprodaje, imena kupcev in sedanjih lastnikov, število odprodanih parcel, obseg in vsebino bere itd. Poudarjam, da je pritožnik napram oblastvu dolžan, navesti p o d a t k e, nikakor pa se ne more od njega zahtevati dokazov za obstoj bere; ti se morajo uradoma dognati, pomagati pri zbiranju dokazov pa je zgolj dolžnost berskega upravičenca, kot terjajoče stranke.

Iz pritožnikovih podatkov si utegne oblastvo ustvariti že prilično sliko cele zadeve. Podatke da nato kontrolirati in spopolniti po davčnem in zemljiškoknjižnem uradu, nekako v tabelarični obliki.

Neodvisno od tega poizvedovanja naj zahteva oblastvo hkrati od berskega upravičenca vse dokaze za resnični obstoj bere ter podatke o njenem obsegu, meri in vsebini; zaeno naj se naroči županstvu zadevne občine, da pošlje certifikat o tržnih cenah, ki jih imajo posamezne berske dajatve, to pa radi tega, da se vrednost prirodnin pri razdelitvi bere v denarnem znesku ugotovi (reluiru). Končno je vsekakor potrebno, da se vpraša berski upravičenec, ki ima pri razdelilnem postopanju stališče stranke ter zoper razdelilni odlok pravico priziva, za mnenje o nameravani razdelitvi bere.

Omeniti je še važno časovno mejo, na katero mora okrajno glavarstvo paziti, če noče, da se postopanje brez meje razblini.

4. Časovna meja.

Pri vsakem posestvu so se od nekdanj vršile odprodaje in prikupe. Ogromno in brezkončno delo bi bilo torej, če bi hotelo oblastvo vse te odkupe ugotoviti. Vedno bi našli nagajivci, katerim bi razdelitev ali izterjevanje bere ne bilo pogodu, kako starodavno odprodajo, na katero bi se utegnili sklicevati, oblastvo pa bi ne prišlo do nobene razdelitve, ne glede na to, da bi teh odkupov v premnogih slučajih niti dokazati ne moglo. Kdor je imel le količkaj opraviti z razdelitvami bere, ve, kako ogromen trud stane okrajna glavarstva, sodišča in davčne urade v zasledovanju nekdanjih parcel po kupnih pogodbah, zemljiških knjigah, urbarjih, njih primerjanje v novih posestnih listih, posebno ob premenjenih parcelnih številkah. Zato pa ne gre, da bi se zasledovanje vršilo brezmejno, ampak v interesu hitrega in živega postopanja je nujno potrebno in opravičeno, da se postavi časovna meja napram pretiranim zahtevam.

K temu sklepu nas vodi še to-le: Pritožnikov ugovor zoper nadaljno plačevanje bere vsebuje poleg želje po pravični razdelitvi bere tudi zahtevek po regresu zoper one, za katere je plačeval domnevno neopravičeno bero. Ta zahtevek je, kakor že navedeno, v civilnem pravu utemeljen terjatveni zahtevek, oziroma terjatvena pravica zaradi indebite storjene dajatve, za kar velja 30letni rok zastarenja §-a 1479. o. d. z., ki veli: »Vse pravice proti tretjemu, naj

so v javnih knjigah vpisane ali ne, ugasnejo praviloma najpozneje, če se niso uživale trideset let, ali pa se je toliko let molčalo.«

Mogoč bi bil ugovor, da je bera javna dajatev, da torej zanjo ne more veljati zastaranje civilnega prava. Ta ugovor pa more priti le v toliko v poštev, v kolikor pride bera v poštev kot javna dajatev, med reprezentanti farne zveze, torej med župnikom ali drugim cerkvenim organom kot berskim upravičencem in onimi, ki jih farna zveza po dosedanem običaju označuje kot zavezance. Bera kot javnopravna terjatev berskega upravičenca napram berskemu zavezancu ne zastara nikdar. To je upravno sodišče razsodilo že večkrat. Berski upravičenec utegne terjati bero čez 5, 20, 30, ali celo 50 let od berskega zavezanca.

V tem slučaju pa ne gre za zahtevo župnika proti faranom, marveč za zahtevo zasebnega posestnika proti drugim posestnikom za razdelitev bere, ki naj reducira preveliko in krivično dajatev enega na pravo mero s tem, da pritegne k tej dajatvi tudi vse druge posestnike, ki so prevzeli s kupom parcel tega posestva ipso jure tudi del na posestvu bremeneče bere. Zahteva prejšnjega lastnika je gotovo upravičena, a zakon hoče, da se uporablja pravočasno, kakor vse pravice; kdor jo ne uporablja v dobi 30 let, ne more zahtevati, da se oblastva in stranke zanj brigajo.

(Dalje prih.)

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Pravomočno odločilo v zmislu §-a 46. j. n. je obvezno za vsako drugo sodišče, če tudi ni bilo izdano temeljem sporne razprave.

Tožnik je sklenil pogodbo s toženko, ki mu pripušča v zakup skladiščno poslopje, da napravi tam električno podjetje; zavezala se je hkrati, da mu preskrbi zajemanje vode iz bližnjega potoka. Tožnik zahteva sedaj odškodnino: 1. ker toženka ni preskrbela vode 5000 K; 2. ker se elektrarna ni mogla urediti 15.000 K; 3. ker niso bili pravočasno pripravljene sposobni tovarniški prostori 3000 K.